

مقایسه خارج دهانی تأثیر Panavia EX، Degufill-M و Copolite Varnish بر کاهش میزان ریزش در پرکردگی آمالگام

دکتر علی اصغر علوی، دکتر فرحناز شرفالدین

گروه ترمیمی و زیبایی دانشکده دندانپزشکی، دانشگاه علوم پزشکی شیراز

چکیده

در مطالعه خارج دهانی، توانایی سه ماده مختلف که به عنوان Liner در کاهش ریزش در ترمیم CI V در آمالگام بر روی دندان‌های کشیده شده استفاده شد، مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که Panavia EX که نوعی رزین چسبنده است به میزان قابل توجهی در مقایسه با کوپال وارنیش (Copolite Varnish) و Degufill-M که ان نیز نوعی رزین چسبنده است، از میزان ریزش می‌کاهد. تفاوت میان کوپال وارنیش و Degufill-M در کاهش ریزش از لحاظ آماری معنی‌دار نبود. این بررسی نشان داد که می‌توان از Panavia Ex به عنوان ماده‌ای مناسب جهت کاهش ریزش در پرکردگی‌های آمالگام استفاده کرد.

کلید واژه: پرکردگی آمالگام- کف بندی- ریزش- کوپال وارنیش

مقدمه

ترتیب نفوذپذیری ساختمان عاج افزایش یابد^(۱). حتی اگر آمالگام بخوبی در حفره متراکم شود، تغییرات بعدی در حجم آمالگام استفاده شده موجب ایجاد درز در اطراف پرکردگی خواهد شد و نهایتاً ریزش‌هایی رخ می‌دهد که در پی آن دندان دچار حساسیت و نهایتاً پوسیدگی ثانویه خواهد شد. برای رفع این مشکل، در مراحل اولیه، می‌توان از copalite varnish بعنوان liner استفاده کرد. اما پس از مدتی کوتاه و ارنیش تخریب می‌شود. از طرفی این ماده هیچگونه پیوندی با آمالگام و ساختمان دندان برقرار نمی‌کند^(۲-۴).

در سالهای اخیر مطالعاتی در زمینه تأثیر کاربرد مواد پیوند دهنده (bonding agent) در کاهش میزان ریزش در پرکردگی آمالگام صورت

اکثر پرکردگی‌های آمالگام بطور کامل با دیواره حفره تطابق نمی‌یابد. عموماً ماده پرکردگی توسط درزی با عرض ۱۵-۱۰ میکرون احاطه میشود. این فضا سریعاً توسط بزاق دهان که حاوی ذرات و میکروارگانیسم‌هاست پر می‌شود و تجمعی از تولید باکتریها بین آمالگام و لایه اسمیر تشکیل میشود که شبیه پلاک عمل می‌کند. بر اساس میزان مصرف غذاهای قابل تخمیر، قدرت بافوری بزاق، عرض درز ایجاد شده، سن پلاک و نفوذپذیری مایع به این فضا ممکن است پلاک ایجاد شده قادر باشد به اندازه ای اسید تولید نماید که لایه اسمیر را حل کند. حتی نمونه ای از باکتریها قادرند با تولید آنزیمهای پروتئولیتیک (proteolytic) کلاژن عاج را مورد حمله قرار داده، آنرا تخریب نمایند و بدین

در گروه سوم پس از etch کردن لبه‌های مینایی، حفره توسط اسید فسفریک ۳۷٪ بمدت ۳۰ ثانیه بخوبی توسط سرنگ آب شسته شد و حفره بخوبی خشک گردید چسب دنتین (dentin adhesive) موجود در کیت کامپوزیت degufill-M بوسیله برس به تمامی قسمت‌های حفره کشیده شد و بمدت ۱۰ ثانیه تحت فشار ملایم هوا قرار گرفت. پس از آن بمدت ۲۰ ثانیه تحت تابش نور آبی دستگاه light cure (colten) قرار گرفت.

در مرحله بعد، ماده پیوند دهنده (bonding agent) موجود در کیت، توسط برس بر سطحی از مینا که توسط چسب پوشانده شده بود، کشیده شد و توسط فشار ملایم هوا خشک گردید. لایه مذکور نیز بمدت ۲۰ ثانیه تحت نور مرئی قرار گرفت و سپس توسط آمالگام ترمیم شد.

در گروه چهارم پس از etch کردن لبه‌های مینایی توسط اسید فسفریک ۳۷٪ حفره بخوبی شسته و خشک شد. پودر و مایع موجود در کیت panavia EX مخلوط شده و توسط برس بخوبی به تمامی دیواره‌ها و کف حفره کشیده شد و حفرات ترمیم شدند.

لبه‌های حفره پس از ترمیم بخوبی توسط ژل oxyguard موجود در کیت بمدت ۳ دقیقه پوشانده شد. در تمامی مراحل به استثناء زمانی که عملی بر روی دندانها انجام میگرفت، نمونه‌ها در آب مقطر در دمای اطاق نگهداری می شد.

پس از این مرحله، تمامی دندانها در چهار ظرف جداگانه بمدت ۲۴ ساعت در آب مقطر در دمای اطاق نگهداری شد. عمل finishing و polishing آمالگام پس از ۲۴ ساعت صورت گرفت.

پس از یک هفته نگهداری دندانها در آب مقطر در دمای اطاق، عمل thermocycling بر روی چهار گروه بطور همزمان صورت گرفت. جهت تأمین این منظور از حمام آب که دمای آن به ۵۶ درجه سانتیگراد رسیده بود، بعنوان حداقل دما که ۶ درجه سانتیگراد بود استفاده شد. برای کنترل دما،

گرفته است که در پاره ای از موارد نیز با موفقیت همراه بوده است (۵-۷).

هدف از انجام این تحقیق بررسی و مقایسه تأثیر کاربرد degufill-M و panavia EX و copalite varnish بعنوان liner در پرکردگی آمالگام در جهت کاهش ریزش بود.

روش تحقیق

مطالعه بر روی ۸۰ دندان مولاروپرمولار کشیده شده انسان که ظاهراً فاقد هر گونه نقصی بود صورت گرفت. تا زمان جمع‌آوری کامل دندانها، پس از پاکیزه نمودن آنها را در آب مقطر و تیمول در دمای اطاق نگهداری کردیم. جمع‌آوری دندانها سه هفته بطول انجامید.

بعد از این مرحله، حفره V-cl به ابعاد تقریبی ۲×۲×۲ میلی‌متر در سطح باکال دندانها با فرز fissur شماره ۵۶ ایجاد گردید. پس از تهیه هر ۵ حفره، فرز تعویض می شد. لبه‌های حفره کلاً به مینا ختم می شد.

دندانها به چهار گروه ۲۰ تایی تقسیم شدند. توزیع دندانهای مولار و پرمولار در گروه‌های مختلف تقریباً یکسان بود. حفرات تولید شده در دندانها توسط آمالگام کپسولی سینا ترمیم شدند. از سه نوع liner در سه گروه به طور جداگانه استفاده شد و گروهی هم به عنوان کنترل فاقد liner نظر گرفته شد. جدول ۱ مشخصات مواد بکار گرفته شده را نشان می‌دهد.

حفرات گروه اول (کنترل) پس از شسته و خشک شدن با آمالگام سینا ترمیم شدند.

در گروه دوم از Copalite varnish به عنوان liner استفاده شد. ماده مذکور در ابتدا توسط اسفنجی کوچکی بخوبی به کف و دیواره‌های حفره کشیده شده. اولین لایه توسط فشار ملایم هوا خشک گردید. لایه دوم در مجاورت هوا پس از ۵ دقیقه کاملاً خشک شد و حفرات مانند گروه کنترل با آمالگام ترمیم شدند.

۰/۵ میلی‌متر با سرعت کم توسط دستگاه (Leitz saw microtom 1600) زیر جریان آب به منظور خنک کردن سیستم، برش داده شد.

میزان نفوذ رنگ در اطراف پرکردگی پس از برش دندانها، در سطوح آشکار شده توسط میکروسکوپ استریو (Zeiss) با بزرگنمایی ۱۰۰ بررسی گردید. عکسبرداری از نمونه‌ها با بزرگنمایی ۴۵ توسط دستگاه میکروسکوپ استریو دیگری صورت گرفت.

میزان نفوذ رنگ در اطراف پرکردگی پس از برش دندانها، در سطوح آشکار شده بر اساس مقیاسی از صفر تا سه درجه بندی شد.

درجه صفر به معنای عدم نفوذ رنگ، درجه یک به معنای نفوذ رنگ تا نیمه دیواره حفره، درجه دو به معنای نفوذ رنگ تا کف حفره و درجه سه به معنای نفوذ رنگ بیش از کف حفره است.

دماسنج مناسبی در هر دو مخزن تعبیه شد. دماهای مذکور در حین عمل در حد $2 \pm$ درجه ی سانتیگراد متغیر بود.

عمل thermocycling در دو دمای فوق بمدت ۳۰ ثانیه در هر مخزن و با فاصله زمانی ۳۰ ثانیه برای ۱۰۰ مرتبه انجام شد. پس از این مرحله سطح دندانها توط دولایه لاک ناخن با فاصله یک میلیمتری از طرف پرکردگی و نیز توسط sticky wax در ناحیه آپکس کاملاً ایزوله شد.

سپس دندانها بمدت ۴ ساعت در محلول ۵٪ methylen blue در چهار بشر جداگانه نگهداری شدند.

پس از گذشت زمان مذکور، دندانها بخوبی زیر جریان آب چندین مرتبه شسته شدند. دندانهای آماده شده جهت بررسی ریزش در اطراف پرکردگی، در جهت buccolingual، حتی الامکان از مرکز پرکردگی، توسط تیغه الماس به ضخامت

نام ماده	نوع ماده	تولید کننده	محل
Copalite	cavity varnish	teledyne Getz	آمریکا
Degufill-M	Bonding agents	Degussa AG	آلمان
Panavia EX	Dental adhesive	Kuraray	ژاپن
آمالگام سینا	آمالگام	شهید دکتر قنبری	ایران

جدول ۱: مشخصات مواد بکار برده شده

مشاهده میکروسکوپی نشانگر یکسان نبودن نفوذ رنگ در ۴ گروه مورد آزمایش بود. در گروه کنترل حداکثر نفوذ و در گروهی که از panavia EX بعنوان liner استفاده شده بود، حداقل نفوذ رنگ مشاهده شد.

میزان نفوذ رنگ از لبه های اکلوزال و جینجیوال حفره در گروه کنترل با دیگر گروهها تفاوت معنی داری ($p < 0.05$) داشت. نفوذ رنگ از لبه های الكوزال و جینجیوال حفره در گروه که از panavia EX بعنوان liner استفاده شده بود نیز با

نتایج

نفوذ رنگ در دندانهای گروههای مختلف یکسان نبود.

از لبه اکلوزال حفره در گروههای ۱ و ۳ هر کدام یک دندان و از لبه جینجیوال (gingival) حفره در گروه ۲ دو دندان و در گروه ۴ یک دندان نفوذ غیر طبیعی رنگ داشتند که این تعداد از محاسبات آماری حذف شدند. نتایج بدست آمده در جدول ۳ و ۲ منعکس شده است و بترتیب نشاندهنده نفوذ رنگ از لبه اکلوزال و جینجیوال حفره میباشد.

از لبه های اطراف پرکردگی صورت گرفت که احتمالاً ناشی از عدم عایق بندی و مناسب در ناحیه اپکس یا forca، ایجاد ترک در زمان کشیدن دندان یا تهیه حفره یا وجود اشکالات میکروسکوپی در ساختمان دندان بوده است.

دیگر گروهها تفاوت معنی داری ($p < 0/05$) داشت. علاوه براین، در تمامی گروهها تفاوت نفوذ رنگ از لبه اکلوزال در مقایسه با لبه جینجیوال هر چند یکسان نبود، به حد معنی داری نیز نمی رسید. در تعدادی از دندانها، نفوذ رنگ از محلی غیر

گروه	درجه بندی نفوذ رنگ			
	۰	۱	۲	۳
۱- Control	۲(۱۵/۸)	۲(۱۵/۸)	۷(۳۶/۸)	۶(۳۱/۶)
۲- Varnish	۱۲(۶۰)	۲(۱۰)	۲(۲۰)	۲(۱۰)
۳- Degufill-M	۱۰(۵۲/۶)	۲(۲۱/۵)	۲(۲۱/۵)	۱(۵/۳)
۴- Panavia EX	۱۹(۹۵)	۱(۵)	۰(۰)	۰(۰)

جدول ۲: تعداد (%) نمونه ها در گروههای مختلف مورد مطالعه بر حسب میزان نفوذ رنگ از لبه اکلوزال.

باید توجه داشت که واریش ماده ای آب گریز (hydrophobe) است و رطوبت نامناسب و عدم چسبندگی کافی آن فقط موجب کاهش ریزش می گردد و این ماده هیچگاه بطور کامل نمی تواند از ریزش جلوگیری کند (۸ و ۲).

زمانیکه آمالگام تحت سرما متقبض می گردد، ممکن است حتی درزی به عرض ۴۰ میکرون در حد فاصل دیواره های حفره و پرکردگی ایجاد شود. با توجه به اینکه ضخامت دولایه واریش ۵ تا ۶ میکرون است، ماده فوق تنها بخشی از درز ایجاد شده را اشغال خواهد کرد و در نهایت ریزش رخ میدهد (۲).

بنابراین همانگونه که انتظار میرفت در بعضی از نمونه های گروه دوم نیز ریزش بوجود آمد (تصویر ۲).

برخی از تحقیقات نشان میدهد که کاربرد نمونه هایی از مواد پیوند دهنده (bonding agents) در کف و دیواره های حفره سبب کاهش ریزش در پرکردگی آمالگام می شود (۲). بنابراین از چسب

بحث

در تحقیق انجام شده میزان نفوذ رنگ از اطراف پرکردگی نشاندهنده وجود ریزش است.

در گروه کنترل که پرکردگی آمالگام بدون استفاده از liner صورت گرفت، حداکثر میزان نفوذ رنگ و در نتیجه بیشترین مقدار ریزش مشاهده شد (تصویر ۱). این امر ممکن است بدلیل کاهش حجم آمالگام در حین مراحل سخت شدن و thermocycling باشد. درز ایجاد شده در حد فاصله آمالگام و ساختمان دندان به محلول methylen blue اجازه نفوذ می دهد.

معمولاً به منظور کاهش ریزش در مراحل اولیه پرکردگی آمالگام از cavity varnish بعنوان liner استفاده میشود. پس از مدت کوتاهی بعلت تجزیه و تخریب این ماده تحت تأثیر استرسهای حرارتی و عوامل تجزیه کننده موجود در بزاق و مواد غذایی، تأثیر حفاظتی ماده بکار رفته کاهش یافته و به همان نسبت مقدار ریزش افزایش می یابد.

اگر این ماده در معرض اکسیژن قرار گیرد سخت نخواهد شد و بنابراین آمالگام بر روی لایه مرطوب این ماده متراکم می شود و تداخلی بین ذرات آمالگام و این ماده صورت میگیرد. با بدام افتادن ذرات panavia EX در آمالگام و بالعکس، در این ماده پیوند مکانیکی نسبتاً قوی ایجاد میشود. (تصویر ۵). تحقیقات نشان داده است که واکنش بین بخش phosphate ester این ماده و ذرات قلع موجود در آمالگام صورت میگیرد. بنابراین با افزایش درصد قلع در انواع مختلف آمالگام امکان برقراری پیوند شیمیایی قوی تری بین آمالگام و ماده مذکور وجود می آید^(۱۱).

بر اساس مطالعات انجام شده، استفاده از موادی که موجب تقویت استحکام پیوند آمالگام با ساختمان دندان شود، باعث کاهش میزان تولید درز ایجاد شده از انقباض در حاشیه ها شده، در نتیجه ریزش را کاهش می دهد.^(۶،۱۳،۱۴) البته باید توجه داشت که عمق حفره در نفوذپذیری عاج و توانایی چسبندگی مواد بر دندان مؤثر است.

تحقیقات نشان داده است که استحکام پیوند در جهت جدانمودن آمالگام از مجموع عملکردی، در صورتیکه panavia EX استفاده شود، بیشتر از زمانی است که از Copalite varnish استفاده شود.

برخی از محققین معتقدند که با افزایش استحکام پیوند از میزان ریزش کاسته میشود^(۱). بنابراین یافته های تحقیق حاضر بخوبی قابل توضیح است.

البته باید این نکته را نیز در نظر داشت که برخی از محققین ابراز میدارند که ارتباطی بین قدرت پیوندی و میزان ریزش وجود ندارد^(۱۴). بر طبق تحقیقات انجام شده بر خلاف بسیاری از مواد که در بزاق حل می شوند و تحت استرس حرارتی تغییراتی در خواص آنها ایجاد می شود، panavia EX در بزاق حل نمی شود و موجب برقراری احتباس (retention) بین آمالگام و ساختمان دندان میشود. این موضوع ممکن است که تحت استرس حرارتی وارده و تغییر حجم آمالگام، مقابل جدا

degufill-M ماده پیوند دهنده (bonding) degufill-M موجود در کیت کامپوزیت در کف و دیواره های حفره استفاده شد. ماده یاد شده حاوی ملکول منومریک بزرگی از dimethacrylate و همراه ماده شروع کننده واکنش نوری (photoinitiator) است. این ماده خواصی مشابه وارنیش از خود نشان می دهد و از توانایی بالایی در کاهش ریزش بر خوردار نیست (تصویر ۳). اینطور بنظر می رسد که قدرت رطوبت (wetting) و چسبندگی (adhesion) ایجاد شده توسط این ماده مشابه copalite varnish است.

ممکن است عدم تشکیل پیوند قوی بین این ماده و ساختمان دندان یا لایه اسمیر و تغییرات حجمی مواد بکار رفته در حین عمل thermocycling موجب گسسته شدن پیوند تشکیل شده بین این ماده و ساختمان دندان شده است. بعلاوه ممکن است درز ایجاد شده در اثر انقباض در حد فاصل این ماده و ساختمان دندان (contraction gap) در طی مراحل پلی مریزاسیون راهی جهت ریزش گشوده باشد.

بعلاوه سخت شدن سریع این ماده تحت تأثیر نور نیز موجب تجمع ناگهانی استرس در ماده فوق شده که ممکن است سبب جدا شدن یا پاره شدن این لایه نازک از ساختمان دندان و ایجاد ریزش شود^(۹).

در بین مواد بکار گرفته شده panavia EX حداکثر توانایی را در کاهش میزان ریزش از خود نشان داد (تصویر ۴). این ماده نوعی چسب است که حاوی filled bis-GMA و گروه Phosphate ester monomer است. طبق گزارشات انجام شده، گروه فعال این ماده یعنی Phosphate ester با کلسیم ساختمان دندان، آلیاژهای فلزی و آلیاژهای noble که سطحشان tin-plate شده است پیوند شیمیایی برقرار می کند^(۱۰ و ۱۱). پیوند شیمیایی برقرار شده سبب افزایش چسبندگی این ماده با ساختمان دندان و عملکردی می شود.

نوعی liner که قادر به ایجاد پیوند با ساختمان دندان و پرکردگی باشد روشی مناسب در دستیابی به نتیجه مطلوب محسوب میشود.

تحقیق انجام شده نشان داد که کاربرد panavia EX در مقایسه با سایر مواد بکار گرفته شده، موجب کاهش میزان ریزش به نحو بسیار مطلوبی میگردد. بنابراین کاربرد این ماده احتمالاً سبب کاهش پوسیدگی ثانویه و حساسیت بعد از پرکردگی خواهد شد. فراهم آوردن محیطی مشابه دهان در آزمایشگاه دشوار است و تأثیرات مواد غذایی، اسید، میکروارگانیزم ها، یونها و بسیاری از عوامل فیزیولوژیک دیگر نظیر استرس اکوزالی و حتی روشی که در تعیین میزان ریزش بکار گرفته میشود را نباید از نظر دور داشت^(۱۵). بررسی دقیقتر این مسأله نیازمند آزمایشات دقیق تر بالینی است.

شدن پرکردگی از ساختمان دندان مقاومت نشان دهد و بدین ترتیب میزان ریزش کاهش یابد.

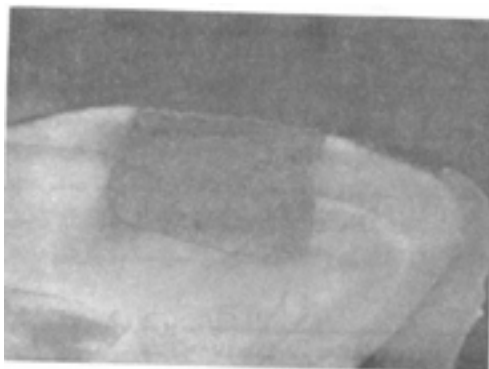
یکی از راههای کاهش میزان ریزش etching کردن لبه های مینایی حفره است که بر سطح آن ماده پیوند دهنده (bonding agent) را می گذاریم. هر چند که در گروههای ۳ و ۴، عمل فوق انجام شده است، تفاوت معنی دار بین این دو گروه نشان میدهد که ممکن است تأثیر بیشتری داشته باشد، میزان نفوذ رنگ در گروه ۳ که etching انجام نشده بود میباشد.

نفوذ رنگ از لبه اکوزال کمتر از لبه جینیوال بود. اما این تفاوت از نظر آماری معنی دار نبود که دلیل این امر ممکن است قرار گرفتن کامل لبه حفره در مینا باشد.

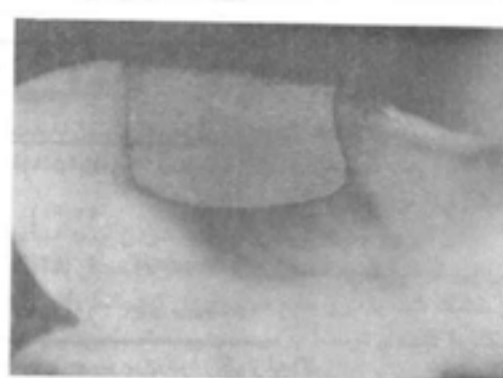
بدین ترتیب جهت کاهش ریزش استفاده از

گروه	درجه بندی نفوذ رنگ			
	۰	۱	۲	۳
۱- Control	۱(۵)	۲(۱۰)	۷(۳۵)	۱۰(۵۰)
۲- Varnish	۶(۳۳/۳)	۲(۱۶/۷)	۲(۱۱/۱)	۷(۲۸/۹)
۳- Degufill-M	۷(۳۵)	۲(۱۵)	۲(۱۵)	۷(۳۵)
۴- Panavia EX	۱۷(۸۹/۵)	۲(۱۰/۵)	-(-)	-(-)

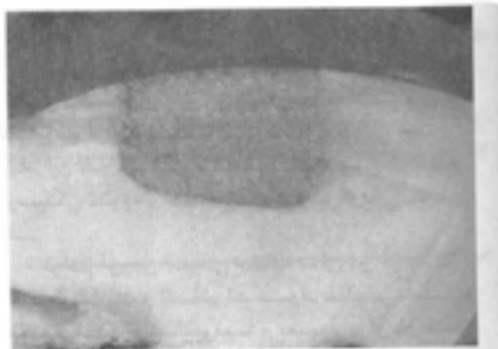
جدول ۳: تعداد (Z) نمونه ها در گروههای مختلف مورد مطالعه بر حسب میزان نفوذ رنگ از لبه جینیوال

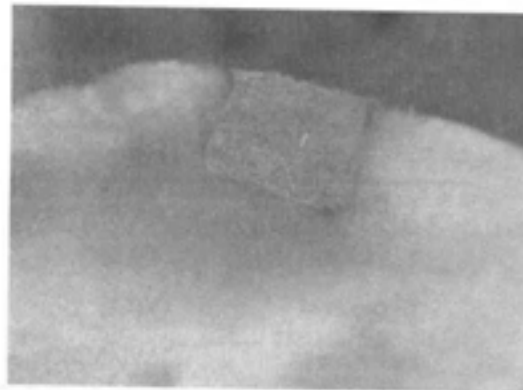
تصویر ۲: نفوذ رنگ در گروه وارنیش

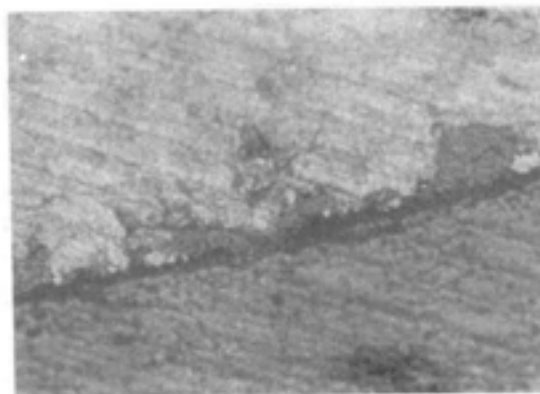
تصویر ۱: نفوذ رنگ در گروه کنترل

تصویر ۴: نفوذ رنگ در گروه panavia EX

تصویر ۳: نفوذ رنگ در گروه degufill-M

تصویر ۵: نمای میکروسکوپی (x۲۰۰) از تداخل فرات آمالگام و panavia EX

منابع

1. Pashley DH: Clinical consideration of microleakage. *J Endodont* 1990;16(2):70-7.
 2. Ben-Amar A: Reduction of microleakage around new amalgam restorations. *JADA* 1989;119:725-8.
 3. Newman SM: Microleakage of a copal resin cavity varnish. *J Prosthet Dent* 1984;51:499-502.
 4. Fitchie JG, Reeves GW: Microleakage of a new cavity varnish with a high-copper spherical amalgam alloy. *Op Dentistry* 1990;15:136-40.
 5. Gainsford ID, Dunne SM: *Silver amalgam in clinical practice*. 3rd ed. London: Wright, 1992:93-192.
 7. Temple-Smithson PE, Gauston BE: The adhesive amalgam—Fact or fiction? *Br Dent J* 1992;172:316-9
 8. Craig RG: *Restorative dental materials*. 8th ed. London: Mosby 1989:154-76.
 9. Prati C: What is the clinical relevance of in vitro dentine permeability tests? *J Dent* 1994;22:83-88.
 10. Yamashita A: Adhesion bridge. a new procedure for advanced prosthetic dentistry. using panavia EX, an adhesive resin, kuraray. *Dental News* 1986; 1-11.
 11. Caughman WF, Kovarik RE: The bond strength of panavia EX to air-abraded amalgam. *Int J Prosthodont* 1991;4:276-81.
 12. Eakle WS, Lacy AM: Effect of bonded amalgam on the fracture resistances of teeth. *J Prosthet Dent* 1992;68:257-60.
 13. Lacy AM, Staninec MA: The bonded amalgam restoration. *Quintessence Int* 1989; 20: 521-4.
 14. Staninec M: Retention of amalgam restoration: undercuts versus bonding. *Quintessence Int* 1989;20:347-51.
- Eliades G: Clinical relevance of the formulation and testing of dentine bonding systems. *J Dent* 1994;22:73-81.

ABSTRACT

Development of microleakage after amalgam restoration may cause several problems. The ability of three different liners in reducing microleakage in class V amalgam restoration was studied *in vitro*. It was found that panavia EX significantly reduces microleakage compared with degufill-M adhesive and copolite varnish. The difference between copolite varnish and degufill-M, however, was not statistically significant. It was concluded that to reduce microleakage of amalgam restoration, panavia EX can be used as liner with an excellent result.